

Nieuwe fase Regionaal Meetnet Luchtkwaliteit in Zuidoost-Brabant

In de regio Zuidoost-Brabant wordt sinds 2020 de luchtkwaliteit gemeten door het Innovatieve Luchtmeetnet (ILM 2.0). Burgerinitiatief AiREAS is hier, in samenwerking met de gemeente Eindhoven en de provincie, in 2011 mee begonnen. In 2026 start een nieuwe fase voor het meetnet. Het ILM 2.0 wordt nu vernieuwd naar ILM 3.0; met een focus op vier aandachtsgebieden: wegverkeer, veehouderij, houtstook en vliegverkeer.

Schone lucht is nog niet vanzelfsprekend. Met dit ILM 3.0 zetten alle partijen van het Regionaal Meetnet zich in om een gezonde lucht in de leefomgeving te bevorderen in zowel stad als platteland. In ILM 3.0 worden meer meetpunten geplaatst in dorpskernen. In het buitengebied komen meetpunten voor ammoniak. Bij de luchthaven wordt gemeten gedurende de tijdelijke sluiting (vanwege baanonderhoud) in 2027 om de invloed beter in beeld te krijgen. Meer dan in vorige jaren zal ook gekeken worden naar uitleg van de meetdata en maatregelen voor burgers en gemeenten om de luchtkwaliteit te verbeteren.

Onderzoek en innovatie

Het ILM 2.0 meet sinds 2020 'real-time' stikstofdióxide en fijnstof in de stedelijke centra, in het buitengebied en rond de luchthaven. Het doel is om inzicht te krijgen in de concentraties en de bronnen van de luchtvervuiling en wat dit voor invloed heeft op de gezondheid. Door

het meten over een lange periode is er ook aandacht voor onderzoek naar invloed van verschillende bronnen, de weersomstandigheden en het effect van maatregelen.

Openbare meetgegevens helpen bij gezondere keuzes

De meetresultaten zijn openbaar en kun je bekijken op www.odzob.nl/meetnet. Via deze website kunnen inwoners zelf controleren hoe het staat met de luchtkwaliteit in hun omgeving en wanneer deze slecht is voor de gezondheid. Ook kunnen de resultaten van de metingen worden meegenomen in de besluitvorming over maatregelen die de leefomgeving en de luchtkwaliteit verbeteren, zoals het verminderen van houtstook en het stimuleren van duurzaam verkeer zoals fietsen en openbaar vervoer. Deze maatregelen kunnen ook onderdeel zijn van acties in het kader van het Schone Luchtakkoord waarbij veel van de Brabantse gemeenten zijn aangesloten.

v.l.n.r. boven: Marjan Vrijnsen – de Corte, wethouder gemeente Deurne, Erlend Deckers, Market Manager TNO, Anne-Marijn de Wit, directeur GGD Brabant Zuidoost, Jos van Bree, voorzitter dagelijks bestuur ODZOB, beneden: Hagar Roijackers, gedeputeerde Provincie Noord-Brabant, Jean-Paul Close, medeoprichter AIREAS, Rik Thijs, wethouder gemeente Eindhoven. Fotocredits: Martin van Rooij

In het ILM kunnen naast overheden en burgers, ook ontwikkelaars van meettechnieken/sensoren en kennisinstellingen deelnemen en bijvoorbeeld nieuwe meetapparatuur en sensoren testen in praktijksituaties. Door deze

innovatie kunnen nog meer betrouwbare en goedkopere meetinstrumenten doorontwikkeld worden. De opgedane kennis gebruiken gemeenten om gericht beleid te maken voor een gezondere samenleving. >>

Nieuwe fase Regionaal Meetnet Luchtkwaliteit in Zuidoost-Brabant

Unieke samenwerking vastgelegd

Het Regionaal Meetnet is een unieke samenwerking en nadrukkelijke uitnodiging aan burgers en bedrijven om zich ook in te zetten voor een gezonde leefomgeving. Alle deelnemende partners - AiREAS, gemeente Eindhoven, provincie Noord-Brabant, GGD, RIVM, TNO en Omgevingsdienst Zuidoost-Brabant - ondertekenden hiervoor op 5 november 2025 een overeenkomst. De regiogemeenten zijn uitgenodigd om, naast mede-initiatiefnemer gemeente Eindhoven, deel te nemen aan het meetnet.

Soorten meetpunten

In het nieuwe meetnet wordt met drie soorten meetapparatuur gemeten. Ten eerste zullen er sensoren van het voorgaande Regionaal Meetnet behouden blijven, de zogenaamde Caireboxen. Deze meten fijnstof in verschillende maten en stikstofdioxide. Daarnaast worden sensoren geplaatst die fijnstof in de maat PM_{2,5} meten, dat wil zeggen deeltjes kleiner dan 2,5 micrometer. Dit is de meest gemeten maat van fijnstof die het meest zegt over gezondheidseffecten en een goede indicator is van houtstook. Ook worden er meetpunten voor ammoniak geplaatst, een stof die niet eerder door het Regionaal Meetnet is gemeten. Ammoniak zegt veel over de impact van de landbouw en vormt zich in de lucht samen met andere gassen ook tot fijnstof, met name PM_{2,5}.

Meer informatie hierover is te lezen in het artikel in deze nieuwsbrief op pagina 5: 'Eerste 10 meetlocaties voor ammoniak bepaald'.

Nieuwe meetpunten

Het proces van het selecteren van meetpunten loopt nu, in overleg met de regiogemeenten. Er zijn minder Caireboxen in het nieuwe meetnet; 20 nu tegen 50 eerst. Deze worden geplaatst, gericht op regionale spreiding en plekken met hogere verkeersbelasting. Deels zullen bestaande meetpunten behouden blijven, voor de continuïteit van de metingen. Voor het meten van PM_{2,5} (de kleinere fijnstofdeeltjes) komen er ongeveer 50 nieuwe

sensoren. Het precieze aantal weten we nog niet, omdat de aanbesteding nog loopt. Dit zijn allemaal nieuwe punten. Gemeenten hebben we gevraagd om mee te denken over goede locaties om lokale kennis op te halen over wensen vanuit scholen, eventuele druk van houtstook, behoeften van burgermeetinitiatieven of belang bij de luchtkwaliteit bij zorginstellingen.

Bestuurlijke en ambtelijke vertegenwoordigers partijen Regionaal Meetnet.

Effect van vuurwerk op de luchtkwaliteit tijdens Oud & Nieuw

Oud en Nieuw, een feestelijke dag die breed in Nederland gevierd wordt. Maar ook een dag met impact op de luchtkwaliteit, door het afsteken van vuurwerk. Normaal gesproken ligt fijnstof als een deken over het land en laat het alleen op heel korte afstand van een bron verhogingen zien. Dat is anders tijdens de jaarwisseling door de grote hoeveelheid fijnstof van het vuurwerk.

In een paar uur wordt tijdens de jaarwisseling namelijk 5% van de totale jaarlijkse fijnstof-emissie de lucht in gestuurd (bron: <https://www.emissieregistratie.nl/onderwerpen/fijnstofuitstoot-door-vuurwerk>). Tegenwoordig hebben veel grote steden een vuurwerkverbod, en hoewel dit maar gedeeltelijk nageleefd wordt, is het wel zichtbaar in de luchtkwaliteit. De concentraties fijnstof zijn in steden met een vuurwerkverbod gemiddeld lager dan voorheen.

Landelijke luchtkwaliteit tijdens de jaarwisseling

Het RIVM bekijkt elk jaar de luchtkwaliteit rond de jaarwisseling. Deze wordt gemeten op referentiestations van het Landelijk Meetnet Luchtkwaliteit (LML), waarbij met name de zogenaamde stadsstations (referentiestations binnen de bebouwde kom) in dit geval interessant zijn.

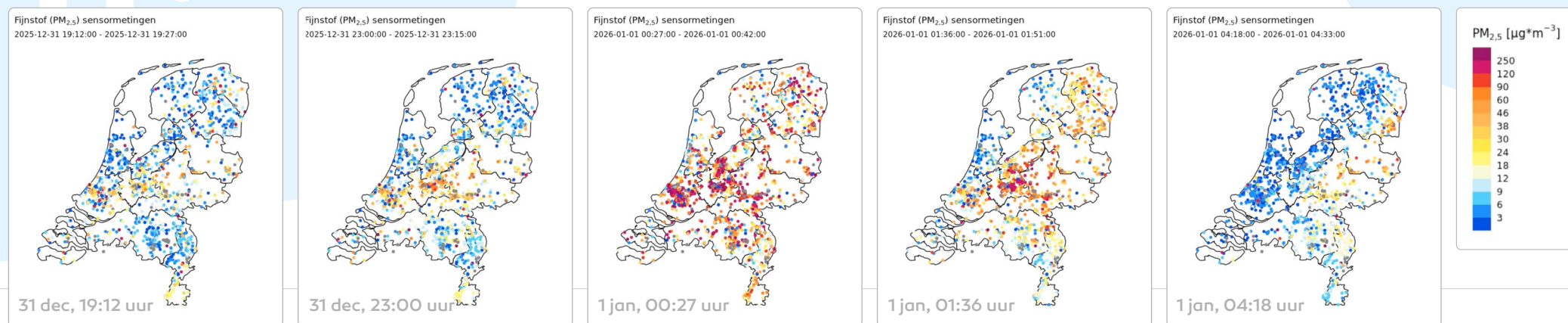
De hoogste concentratie van de grovere fractie van fijnstof (PM10), die veel vrijkomt bij het afsteken van vuurwerk, is gemeten in Utrecht. Hier is een uurgemiddelde concentratie van 1848 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ geregistreerd. De hoogste uurgemiddelde concentratie van de fijnere fractie van fijnstof (PM2,5) is gemeten in Veldhoven

en was 530 $\mu\text{g}/\text{m}^3$. We meten niet overal, dus elders kunnen er hogere waarden zijn voorgekomen. Dit zijn de voorlopige meetresultaten van tijdens de jaarwisseling; eventueel vindt hierop nog een lichte correctie plaats.

Naast de metingen van de referentiestations, zijn er ook veel andere metingen beschikbaar. Door het hele land hangen sensoren die de luchtkwaliteit meten. Het RIVM heeft een animatie gemaakt van de meetwaarden van al deze sensoren vanaf 31 december in de middag tot eind van de ochtend op 1 januari. Ook hierin zie je fijnstofconcentraties rond de jaarwisseling omhooggaan. Daarna zie je ook mooi hoe het fijnstof door de matige tot sterke wind vanuit het westen, langzaam richting het oosten verplaatst.

Stills uit de animatie van het RIVM met de meetwaarden van sensoren door het hele land, vanaf 31 december in de middag tot eind van de ochtend op 1 januari. Bron: RIVM

Effect van vuurwerk op de luchtkwaliteit tijdens oud & nieuw

De luchtkwaliteit in de Provincie Noord-Brabant

In de Provincie Noord-Brabant zijn er naast de referentiemetingen ook sensormetingen, waaronder het regionaal Meetnet ILM2. Hier van zijn ook de meetgegevens van tijdens de jaarwisseling geregistreerd, waaruit eenzelfde soort beeld komt als landelijk. Vlak na twaalf uur 's nachts zie je bijna overal een grote toename in de fijnstofconcentratie. Door de relatief hoge windsnelheid waaiden deze pieken wel vrij snel weg en bleven daardoor minder lang lokaal hangen.

De absolute piekconcentraties PM10 gemeten door het ILM2 (en veel andere sensoren) liggen lager dan de piekconcentraties gemeten door het LML. Ook in eerdere jaren is al eens geconstateerd dat de sensoren tijdens oud & nieuw de concentraties onderschatten. Hier zijn waarschijnlijk verschillende oorzaken voor, die mede te maken hebben met het gedrag en de samenstelling van het fijnstof uit vuurwerk ten opzichte van het 'reguliere' fijnstof. Sensoren maken over het algemeen gebruik van het optisch tellen van deeltjes, relatief zware deeltjes zoals metalen in vuurwerk worden hierdoor over het algemeen niet juist meegenomen. Voor absolute concentraties kijken we daarom naar het LML.

De sensoren kunnen wel gebruikt worden om trends zichtbaar te maken in hoe de luchtkwaliteit zich tijdens oud en nieuw ontwikkelt. Door te kijken welke sensoren verhogingen in concentraties laten zien ontstaat een beeld van waar en wanneer vuurwerk wordt afgestoken in de regio. Dit kan interessante informatie zijn voor gemeentes voor monitoring, handhaving en gerichte communicatie rond vuurwerk.

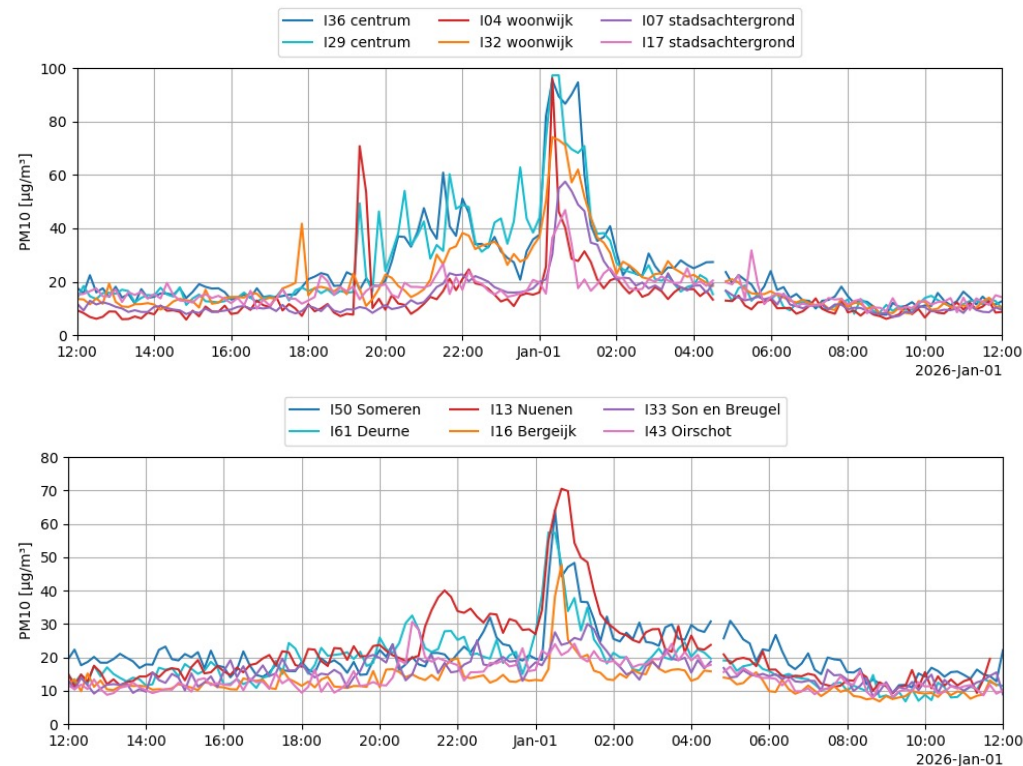
Voorbeelden voor stedelijk en agrarisch gebied

Voor deze nieuwsbrief hebben we twee voorbeelden uitgewerkt, één voor het stedelijk gebied en één voor het agrarische gebied. In de bovenste grafiek is bijvoorbeeld zichtbaar dat in het centrum en woonwijken van Eindhoven concentraties PM10 vanaf zeven uur in de avond beginnen op te lopen en kortstondige pieken vertonen die geassocieerd kunnen worden met vuurwerk. De stadsachtergrondlocaties in de parken pieken enkel na middernacht, waarschijnlijk veroorzaakt door aangewaaid fijnstof van verderop.

De onderste grafiek laat concentraties PM10 zien van verschillende meetlocaties in agrarisch gebied. Hier is zichtbaar dat meetlocaties I13, I50 en I61 vrijwel direct na middernacht piekconcentraties vertonen. Zij liggen binnen enkele kilometers en benedenwinds (in dit geval ten oosten) van grotere woonkernen. In I16 zien we ook een concentratiepiek maar iets later in de nacht, hier komt het fijnstof waarschijnlijk van verder aangewaaid. I33 en I43, die niet benedenwinds van bewoond gebied liggen, laten vrijwel geen reactie zien.

Impact op gezondheid

Vuurwerk zorgt voor hoge concentraties fijnstof in de lucht. Dit kan leiden tot meer gezondheidsklachten (zoals benauwdheid en hoesten), medicijngebruik, ziekenhuisopnames en sterfte. Extra gevoelig voor klachten zijn ouderen, kinderen en mensen met bestaande aandoeningen (aan luchtwegen en hart en

Fijnstofconcentraties (PM10) gemeten op meetlocaties van het ILM2. De bovenste grafiek laat concentraties zien in Eindhoven. De onderste grafiek toont concentraties gemeten op verschillende meetlocaties in agrarisch gebied. De daadwerkelijke piekconcentraties PM10 liggen waarschijnlijk hoger dan gemeten door de sensoren (zie hoofdstuk), de trend over de tijd en de verschillen daarin tussen meetlocaties is wel mooi zichtbaar.

bloedvaten; diabetes). Maar natuurlijk gaat het niet alléén om de piek van luchtverontreiniging. Denk ook aan de extra opnames op de spoedeisende hulp, gehoorschade en angst. Artsen pleitten al jaren geleden voor een vuurwerkverbod (zie [KNMG pleit voor landelijk vuurwerkverbod | KNMG](#)).

Gelukkig geldt er vanaf de jaarwisseling 2026/2027 een landelijk vuurwerkverbod. Hopelijk wordt dit massaal gerespecteerd en ook gehandhaafd. Partners in het Regionaal Meetnet kijken met interesse uit welke impact dit zal hebben op de luchtkwaliteit.

Eerste 10 meetlocaties voor ammoniak bepaald

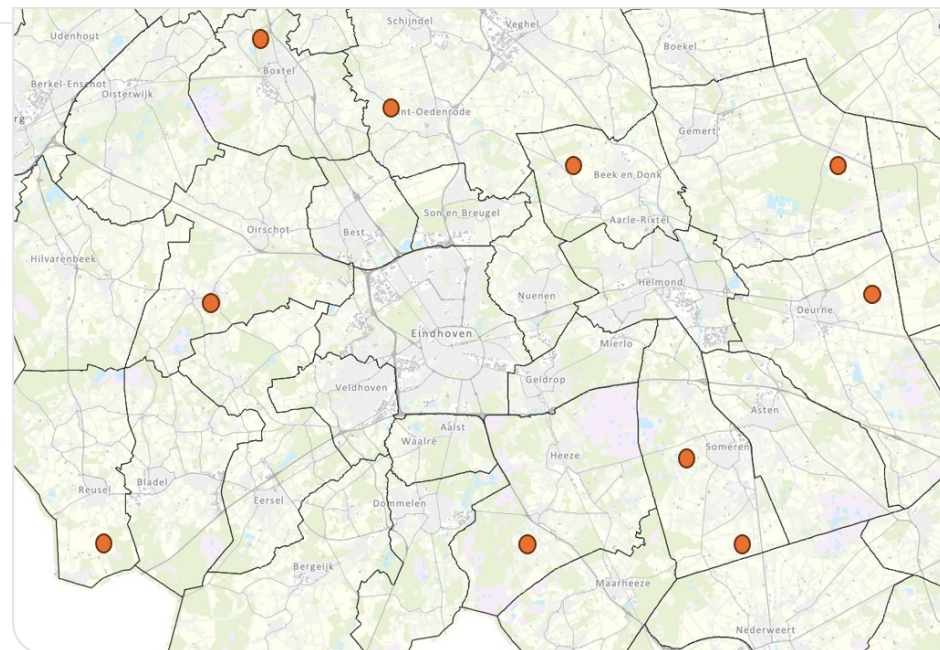
In 2019 was een belangrijke onderzoeksvraag van het Regionaal Meetnet of fijnstofconcentraties niet verhoogd zouden zijn in delen van het buitengebied met veel pluimveehouderijen. Pluimveehouderijen hebben immers een relevante fijnstof uitstoot. Bij het bepalen van de meetpunten in het buitengebied is destijds daarom gekeken naar plekken waar veel fijnstof van pluimveehouderijen komt en naar plekken waar juist weinig fijnstof vandaan komt. Uit de meetgegevens van de afgelopen jaren van het Regionaal Meetnet blijkt dat er bijna geen verschil is tussen de gebieden. Vooral niet wanneer je kijkt naar het jaargemiddelde van de fijnstofconcentraties. Alleen heel dicht bij een pluimveehouderij, binnen een paar honderd meter, zie je duidelijk dat deze pluimveebedrijven bijdragen aan fijnstof.

Ammoniak: een andere situatie dan bij fijnstof

Uit onderzoek in 2024 naar de uitstoot van veehouderijen blijkt dat dit anders is bij ammoniak. Tussen gebieden waar veel ammoniak wordt verwacht en gebieden waar weinig wordt verwacht, zijn wél grote verschillen te zien. Ammoniak komt vooral vrij bij het uitrijden van mest en door de veehouderij. Daarom vertelt ammoniak veel over de herkomst over de bronbijdragen in de regio. Ammoniak is een gas dat in de buitenlucht reageert met andere stoffen. Zo ontstaan vaste deeltjes die onderdeel zijn van fijnstof; dat noemen we secundair fijnstof. De hoeveelheid ammoniak is dus ook belangrijk voor de gezondheid. Secundair fijnstof ontstaat meestal verder van de bron, waardoor in de regio vooral fijnstof aanwezig is dat afkomstig is van buiten de regio.

Waarom we nieuwe ammoniakmetingen nodig hebben

In de regio worden dit jaar 20 meetpunten voor ammoniak geplaatst, vanuit het Regionaal Meetnet. De meetpunten zijn verdeeld in twee groepen van tien, zodat twee verschillende vragen onderzocht kunnen worden. Voor de eerste vraag zijn de meetpunten al geselecteerd. Het RIVM berekent voor elk vak van één vierkante kilometer in Nederland hoeveel ammoniak daar in de lucht zit. In natuur-

Meetlocaties ammoniak.

gebieden zijn al veel meetpunten om te controleren of deze berekeningen kloppen, maar in het buitengebied zijn er nog maar weinig. Daarom willen we nu meten of de berekeningen daar goed zijn. Er zijn vooral plekken gekozen waar het RIVM een heel hoge of juist een heel lage ammoniakconcentratie voorspelt. Op zulke plekken kunnen we het best controleren of de berekening klopt.

Selectie van tien meetpunten

Daarnaast worden tien meetpunten geselecteerd om te meten of er een daling van ammoniakconcentraties plaatsvindt in bepaalde gebieden. Het gaat dan om gebieden nabij

natuurgebieden waar een omvorming plaatsvindt van extensief grasland naar intensieve akkerbouw en (melkvee)houderijen stoppen. Deze vraag is afgestemd met de regio-gemeenten.

Startbijeenkomst met vrijwilligers

De ammoniakconcentraties worden gemeten met speciale buisjes. Deze buisjes moeten elke maand worden vervangen. Vrijwilligers helpen daarbij enorm, en we zijn hen daar heel dankbaar voor. De buisjes hangen op hun eigen terrein. Elke maand krijgen de vrijwilligers nieuwe buisjes en een retourenvelop toegestuurd.

>>

Eerste 10 meetlocaties voor ammoniak bepaald

Op 26 januari was er een startbijeenkomst voor deze vrijwilligers op het kantoor van de Omgevingsdienst Zuidoost-Brabant in Eindhoven. Het RIVM legde daar uit hoe de metingen werken. Ook vertelden we welke vragen we met deze metingen willen beantwoorden en welke andere ammoniakmetingen er in Nederland bestaan. Er was bovendien tijd om elkaar te ontmoeten en de meetapparatuur te bekijken. Het was een fijne en informele bijeenkomst. De meetgegevens van het Regionaal Meetnet zijn altijd openbaar te vinden op www.odzob.nl/meetnet. Om de privacy van de vrijwilligers te beschermen, worden de ammoniakmetingen straks per compleet kilometervak weergegeven in plaats van op de exacte locatie.

Metingen lopen vijf jaar door

De metingen starten begin februari, en gaan naar verwachting nog zo'n vijf jaar door. De concentratie van ammoniak is heel gevoelig voor weersinvloeden en kan daarom van jaar tot jaar wisselen. Het is daarom goed om langer te meten om zo een trend in beeld te kunnen brengen. Zodra de eerste resultaten binnen zijn, legt het Regionaal Meetnet deze uit aan de vrijwilligers en worden de uitkomsten ook via verschillende kanalen gedeeld.

Startbijeenkomst met de vrijwilligers bij de ODZOB (gezichten zijn i.v.m. privacy onherkenbaar gemaakt).

Samen voor gezonde lucht in Brabant – ontdek wat jij kunt doen!

Luchtvervuiling in Brabant veroorzaakt nog steeds gezondheidsproblemen zoals astma, hart- en vaatziekten en longaandoeningen. Veel Brabantse gemeenten en de provincie werken al aan het verbeteren van de luchtkwaliteit. Ondanks die vooruitgang woont nog niemand in Brabant op een plek met écht gezonde lucht. Daar kunnen we samen iets aan doen: gemeenten, bedrijven én inwoners. De GGD helpt daarbij graag.

Benut effectieve maatregelen voor gezonde lucht

Elke verbetering van luchtkwaliteit levert gezondheidswinst op. Daarom hebben de Nederlandse GGD'en eind 2025 een overzicht opgesteld met [effectieve maatregelen voor gezonde lucht](#). Dit overzicht is gebaseerd op de praktijkervaringen van lokale overheden en het Schone Lucht Akkoord. Je vindt er maatregelen per bron van uitstoot, zoals wegverkeer, houtstook, landbouw en industrie.

Brabantse instrumenten

Werk je aan beleid? Of wil je inzicht in hoe gezond de leefomgeving in jouw gemeente is? Maak dan gebruik van de [Brabantse Omgevingsscan](#). Deze tool bevat onder meer actuele cijfers over luchtkwaliteit en informatie over hoe bewoners dit ervaren. Ook biedt de scan inspiratie voor een gezondere leefomgeving op andere thema's zoals geluid, groen en bewegen.

Ben je betrokken bij een ruimtelijk project of een vergunningaanvraag? Raadpleeg dan de webpagina [GGDomgevingsadvies](#) voor gezondheidskundige advieswaarden en koppelkansen.

Gezond gedrag

Ook inwoners kunnen bijdragen aan minder luchtverontreiniging. Bijvoorbeeld door minder hout te stoken of vaker de fiets te pakken. Op [GGDleefomgeving](#) vind je informatie over luchtvervuiling en praktische tips om de blootstelling eraan te verminderen.

Contact

Wil je een op maat gemaakt advies? We horen het graag via milieu@ggdgmv.nl

Saskia Villanueva van Buul & Marieke van Ballegooij, adviseurs milieu en gezondheid bij de GGD'en in Brabant

Cooling Down Festival: Zo werkt Eindhoven aan een Gezonde Stad Digitaal

Tijdens het Cooling Down Festival 2025 vond in het Parktheater Eindhoven de sessie *Gezonde Stad Digitaal* plaats, begeleid door CeesJan Mol. Bewoners, beleidsmakers, ontwerpers en denkers gingen met elkaar in gesprek over één centrale vraag: hoe kunnen digitale middelen bijdragen aan een gezonder Eindhoven? De uitwisseling leverde waardevolle inzichten, voorbeelden en concrete actiepunten op. Hierna lees je de belangrijkste bevindingen.

1 Inzichten – Wat is een gezonde stad?

De groep begon met een fundamentele vraag: wat betekent een gezonde stad? De antwoorden waren breed en mensgericht. Een gezonde stad is niet alleen schoon en groen, maar ook een plek waar mensen zich mentaal en sociaal prettig voelen. Gezondheid gaat over lucht, water, rust, ruimte, maar net zo goed over verbondenheid, ontmoeting en zingeving.

Er werd opgemerkt dat de verschillen tussen wijken groot zijn. Strijp-S werd genoemd als voorbeeld van een levendige, geïntegreerde 'mini-stad' met voorzieningen en bedrijvigheid, maar die tegelijk voor sommigen ook benauwend aanvoelt. Andere wijken missen juist dynamiek en voorzieningen. De conclusie: gezondheid is evenzeer een kwestie van beleving als van fysieke inrichting.

2 Digitale ondersteuning – hoe technologie kan helpen

Digitale technologie kan gezondheid zichtbaar maken en daardoor bespreekbaar. Eindhoven werkt al met een gezondheidskaart waarin per buurt indicatoren worden getoond, vergelijkbaar met het project 'Ontdek Gezond Eindhoven' op WolfMaps. Door data te visualiseren, wordt gezondheid een concreet onderwerp in ruimtelijke besluitvorming.

De deelnemers spraken ook over de opkomst van Digital Twins: digitale tweelingen van de stad die real-time data koppelen aan fysieke plekken. Zo'n model kan helpen om luchtkwaliteit, geluid, groen en zelfs welzijn te monitoren. Belangrijk daarbij is dat technologie menselijk blijft: verhalen, symbolen en lokale identiteit (zoals het Nekkermenneke) kunnen helpen om burgers betrokken te houden.

3 Samenwerking – hoe de stad dit kan dragen

Een terugkerend thema was samenwerking. Gezondheid is niet het domein van één partij, maar ontstaat door samenspel tussen overheid, kennisinstellingen, markt en burgers – de 'vier poten aan tafel'. De deelnemers benoemden dat elke gemeente in Nederland nog te vaak autonoom werkt. Benchmarking, een gewoonte in het bedrijfsleven, is binnen het bestuur nog zeldzaam. Hierdoor worden lessen telkens opnieuw geleerd.

Digitale samenwerking zou juist horizontaal moeten zijn: standaarden delen, open kennisplatforms bouwen en ervaringen hergebruiken. Een gedeeld digitaal ecosysteem kan leren en versnellen mogelijk maken.

4 Innovatie & praktijkvoorbeelden

De groep deelde inspirerende voorbeelden van innovatie: hergebruik van bierafval, biobased wegen die CO₂ opnemen, en slimme meet-systemen zoals ILM 3.0. Ook kwam naar voren dat technologie pas waarde krijgt als mensen het kunnen begrijpen en ermee kunnen handelen. De les van ILM 1.0 tot 3.0: meten is niet alles – slimmer meten, met minder kosten en meer samenwerking, werkt beter.

5 Aanbevelingen – richting voor beleid en uitvoering

Deelnemers formuleerden heldere richtingen:

- Maak gezondheid leidend bij stedelijke ontwikkeling, met meetbare criteria.
- Integreer data en verhalen via Digital Twins en dashboards.
- Werk integraal, maar met focus – via Living Labs en pilots.
- Deel kennis structureel en maak benchmarking standaard.
- Activeer bewoners al in de ontwerpfase via participatieve digitale tools.

Een gezonde stad ontstaat niet achteraf; gezondheid moet vanaf het eerste ontwerp ingebakken zijn.

Cooling Down Festival: Zo werkt Eindhoven aan een Gezonde Stad Digitaal

6 Concrete actiepunten

- 1 Start een pilot 'Digital Twin De Schaalsprong' met focus op gezondheid.
- 2 Ontwikkel een Eindhoven Gezondheidskader als toets voor nieuwe projecten.
- 3 Richt een Health Platform op voor kennis, subsidies en samenwerking.
- 4 Versterk de koppeling tussen onderwijs en stedelijke gezondheid (TU/e, Fontys, DAE).
- 5 Bouw een communityaanpak voor hoogbouw die sociale verbinding stimuleert.

7 Partners die kunnen bijdragen

- Overheid: Gemeente Eindhoven, Provincie Noord-Brabant, Waterschap De Dommel, GGD Brabant-Zuidoost.
- Kennis: TU/e, Fontys, TNO, RIVM, Design Academy Eindhoven.
- Markt: Brainport Development, Philips, Heijmans, Signify, ILM 3.0.
- Wonen & welzijn: Woonbedrijf, Trudo, GGzE, welzijnsorganisaties.
- Maatschappij: Eindhoven365, Groendomein Wasven, lokale bewonersinitiatieven.

8 Slot – Reflectie & afsluiting

Het gesprek liet zien dat technologie pas waardevol wordt als ze verbonden is met menselijke ervaring. Gezondheid is niet alleen een technisch of medisch thema, maar een cultureel en sociaal vraagstuk. Of zoals iemand zei: 'Gezondheid wordt het kompas van De Schaalsprong – zichtbaar in data, voelbaar in ruimte, gedragen door mensen.'

De sessie eindigde met dankbaarheid en een gevoel van gezamenlijke verantwoordelijkheid: Eindhoven wil leren, delen en bouwen aan een stad die digitaal én menselijk gezond is.

9 Inclusie, welkom & digitale gastvrijheid

Een belangrijk laatste inzicht ging over verbondenheid en welkom voelen. Gezondheid begint bij een gevoel van thuis zijn. Eenzaamheid, migratie en taalbarrières zijn even bepalend voor welzijn als fysieke factoren. Een alliantie werkt pas echt als er iets is wat iedereen van elkaar nodig heeft – het 'doof, stom en blind broertje'-beeld illustreert dat prachtig: afhankelijkheid creëert verbondenheid.

Deelnemers stelden voor om technologie niet alleen te gebruiken voor data, maar ook voor menselijke gastvrijheid. Een AI-gids of stads-GPT kan nieuwkomers en bewoners helpen hun weg te vinden in formulieren, taal en lokale gewoonten. Zo wordt digitalisering niet koud, maar warm: een uitnodiging tot meedoen.

Een gezonde stad is uiteindelijk een stad waar iedereen zich welkom, gezien en gehoord voelt – waar technologie helpt om drempels te verlagen in plaats van muren op te trekken.

Een samenvatting van deze inzichten is te vinden in het filmpje: [Luisterstad #2 Gezonde Stad](#)

Bron: Luisterstad #2 Gezonde Stad

Bewustwording leidt niet tot gedragsverandering

Met onze vele meetnetwerken hopen we op bewustwording met het oog op gedragsverandering ten gunste van gezondheid. Dat geldt niet alleen voor de burger maar ook voor onze informatievoorziening aan betrokken ambtenaren, gemeenteraden en bestuurders. Maar is dit wel de juiste insteek? Tijdens een boeiende online sessie van de provincie Noord-Brabant, ging gedragsdeskundige Anjo Travaille in op het thema gedrag en gedragsverandering. Zijn eerste opmerking schoot al direct in de roos: bewustwording leidt niet tot gedragsverandering!

Doen we het dan allemaal fout met onze meetinitiatieven en rapportages? Nee, zeker niet. We moeten wel degelijk het onzichtbare zichtbaar maken. Maar het gaat dan primair om kennisontwikkeling. Pas daarna kunnen we kijken wat we kunnen doen met die kennis vanuit het hogere gezondheid doel. De kennis zelf leidt niet automatisch tot veranderingen, daar is meer voor nodig. Wij mensen zijn in ons dagelijks leven gevoelig voor routine, comfort, beloning, angst, kritiek, het gedrag van anderen, prikkels uit onze leefomgeving en bepaalde vormen van autoriteit. Ons eigenbelang wil zich vaak voor het algemeen belang plaatsen. Daarom zijn grote thema's zoals duurzaamheid en klimaat voor velen geen prikkel om eigen gedrag te evalueren. Men laat het graag 'aan anderen' over.

In 2015 deed AiREAS mee aan een onderzoek van TNO met rugzakjes over blootstelling aan luchtvervuiling in ons dagelijks leven. Tot onze verrassing kwamen we tot het inzicht dat meer dan 50% van onze problemen met luchtvervuiling door onszelf wordt veroorzaakt of kan worden voorkomen! We realiseerden ons dat moraliseren hierover via AiREAS averechts werkte. We hadden een andere aanpak nodig, meer uitnodigend tot gezondheid in plaats van kritisch over ongezondheid. Zo ontstond COS3I de community voor sociale inclusie en innovatie, met allerlei sociaal gedreven ondernemers en initiatieven. Dat zijn mensen die wél de stap naar gedragsverandering hebben genomen, om wat voor reden dan ook.

Zij hebben er een activiteit van gemaakt waar ze anderen bij betrekken. Maar vaak zijn die initiatieven kleinschalig, erg lokaal en wars van inmenging van de overheid. Met COS3I trachten we daar verandering in te brengen door doelgericht met elkaar samen te werken.

Meer informatie over Coöperatie (of Community voor) Sociale Integratie, Inclusie en Innovatie is te lezen op de webpagina van AiREAS: [COS3I – Stad van Morgen](#).